

مشاورت

مطبعه و محل اداره :

ج. ا. اوغوشده امنیت
مندوغی سوارنده
شنگول بفوشنده
۲۲ نومبر

مسلك. زده و افق آثار
جدیدہ مع الممنونہ
قبول اولنور

درج ایدلہ بن آثار اعادہ اولنار

دیر ، فلسفہ ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، و سیاسیانہ و بالخاصہ احوال دشتورہ اسلامیدہ بحث ایدر دہفتہ بر نشر اولنور.

آبونه بدلی

صاحب و مؤسسی :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تاسیسی

درسمادندہ نسخہ می ۵۰ بارہ در

قبیلہ دن مقوا بودو ایله کوندرا لیرسه سنوی
۲۰ عروش فضلہ آلدی

۱۰ تموز ۳۲۴

سہ لکی	التی آیلانی	غروش
۶۵	۳۵	۳۰۵
۶۰۰	۳۰۵	۳۰۵
۱۷	۹	۹
ممالک عثمانیہ ایچون		
روسیہ		
سائر ممالک اجنبیہ		

عدد : ۱۷۶

۲۸ محرم الشریفہ ۱۳۳۰ پنجشنبه ۵ کانون ثانی ۱۳۲۷

بدنجی جلد

بونلرك ياننده (جمع قلت) (جمع كثر) (جمع الجمع) (جمع اقصى)؛ (جمع منها المجموع) كى عربجه يه باقان اعتبارلى كچسك بيله داهاداها كچيله ميه جك شيلروار. بوايجه لكلى بوفر قلى، بو آيرىلقلى نردن اوكره نه جكر؛ بعضاً كتابلردن، بعضاً قوللاناملك قوللانىشندن .. بعضاً ده بريدن اوكره نه. ميهرك ايركيه جكر، يا كىلاجىز، يا كلىشلىر ياجىز.

بو قادار دكل .. داهاسى ده وار. عربجه ده برده (تثنيه) دينلن ايكيله مه، يعنى بردن زياده و اوچدن اكسيك شى كوسته رمه صورتيله - آنجاق عربجه ده بولونان - خصوصى جمع وار .. بو ده كاه (ثلاث - نشان) كى صوكده الف ونونله، كاه (اب - ابوين) كى صوكده الف ويا ايله اوليورسده توركجه ده بونلرك ىرى باللى دكل. مذكر و مؤنث اولقى حالى يينه باشقا .. (امام - امامين، حرم - حرمين، شق - شقين، قطب قطبين، مدار - مدارين، مرقوم مرقومان، اخت - اختين، سنه - سنتين، دولت - دولتين، مزبوره - مزبورتان زاويه متجاوره - زاويتان متجاورتان) كى.

يتمدى؟ خاير، يتمدى .. عربى اصوليله جمعه مه ياننده برده فارسى اصوليله جمعه مه وار. بو عربى اصولنه باقىنجه ساده جه .. جمعه نه جك كلمه نك صوكنه (ان) علاوه سيلاه اولور. (مرد - مردان، زن - زنان، مشير - مشيران، مبعوث - مبعوثان) كى. بونكه برابر بوراده برآز دهاسوز وار .. جمعه نه جك شى جانلى ايسه بويله .. جانلى دكل ده، بويوبوب يكيه ن ويا چفت شيلردن ايسه بعضاً بويله .. حانسز ايسه توركجه اصوليله، (اسب - اسبان، درخت - درختان، روز - روزان، چشم - چشمان، خانه - خانه لى) كى. بوندن صوكرده (ان) ك طاقىلاجى كلمه نك صوكى قوللاشديرىلاجى .. ادات قوللايجه يايشامازسه (بنده - بندكان، آشنا - آشنايان، مهر - مهرين) كى. كىلرند اولدينى وجه ايله ياقىشدينه كوره بر شيلر ياييلوب، مثلاً هاء رسميه كاف فارسى يه چوروله جك، ويا خود آرايه بر يا صو - قوشدورولاچى. فارسيدى چوقلى جانسز شى كوسته رن كىلرلى جمعه مه يه ياراين (ها) اداتى ايچون توركجه ده ىر يوق ايسه ده، (قضا) كلمه سنك سالم و مكسر بر دورلو جمعه چاره بولامايان طمطراقى كتابلردن برىسى (قضا هاء ملحقة) ديوب بوندن ده هوسنى آلمشدر.

جمعه ايشى ايچون اوكره نيله جك شيلرك هيىنى كوردك، آكلا - دقى؟ خاير، ده خيلىجه دوكونتو، سوكونتو وار. يا، بوقادار امك، بوقادار يورغونلق نه يه يارادى؟ بز بوهمته عربى نك، فارسى نك بلكه ده يارى يه ياقين بر پارچاسنى اوكره نيردك.

بونقطه ده، ياراماز چوققلىرينه قوجا سسله باغيران خيرچين بابار كى، بز حقسز حقسز چيقيشان كسكين بيلكيچلر واركه اولنره كوره خاصه بوجه مه ايشيله .. يينه اولنرك تعبيرلرجه (لطف الحيل) دن اولان بو (عجائب تصرفات) ايله .. توركجه ده، دنيا نك بر ديلنده كورولمليك، بويوك بر بولق حاصل اولمشدر. بوضورتله، برلغيترند

حاضر ايكى اوج لغت بولان بزرگ هر لغتك برايكى دورلو جمعه ده كوجز يتيور. آرنىق صاغمزده دفائن، صولمزده خزائن .. آنبار مزارزاقه طولو .. برنج ايسته سهك اوكره درر ولالى دوكونيور. بو حال ايله نلر يابامىز! صوبى كوموشدن، ياغى آلتيندن قوبارق ايچى چورباسى پيشيره بيليرز .. آه، هضم ده ايدى بيلسهك ..

جمعه قاعدلى، ديهه اوكه سورولن بو، ايچندن چيقيلاماز، طولاشيق يوللرده يك چوق كيمسه لر كنديلرني غائب ايتمشلر. معرفت كوسته ريورز، زعميله (قولچيان، توفنكچيان، تجاران، احمد و حسن نامان كيمسه لر، احمد و حسن و حسين نامون كيمسه لر، موسى الهمون، مشار الهمون، متجاوز علمون [۱]، طبكان معلمخانه نواب) كى آيىق صايىق صاحبالايورلر. آرمزده (سزوات، آغاوات، باغات، خردوات، روشات، نمايشات، پشنيات، كيدشيات، كليشيات) كى تاويل كوتورمن ظيروال ميدان آلمش. بوكون (اولاد، اشراف، ارباب، كبار، اعيان، اهالى، اصناف، البسه، عماله، خدمه، حوادث، اعضاء، اجزا، تحريرات، ياران) كى جمع حائنده لغتلى واركه مفردلى قوللانيلاماز ويا باشقا معنلرده قوللانيلير .. نه صيقيتيدركه (ترزى يه لباس ايصار لادق) ديهه ميز .. اوغوللر مزه (ولدمز) ديهه ميز .. ديسهك كولونچ اولورز.

انكار ايديله مزكه ديلز عربى نك فارسى نك طبيعى وزه الويريشلى ايلكلرندن فائده لنديريله جك يردى، بونلرك نه بزه و نه اولنره خيرى اولان آغيرلقلى آلتنه دوشورولمش. بوبركه اوامش، ديهه چابالانوب كيتمك اويعون برايش دكلر. واقما بونلر بزه صارماشيق كى صارلمش .. بونلردن قورتولق چوق كوج. فقط همته طاغىر طيانماز. نه اولور؟ عربيدن فارسيدن آلمان لغتلى، زوراق و ضرورت اولمادىنى يزلرده اولسون توركجه جمعه سهك. (تجار) يرندى (تاجرلر) ديد بكمز كى، (زارع) ى، (مزارع) ى يراقوب، هيىچ اولمازسه (زارع) لر، (مزرعه لى) ديسهك .. نه اولور؟ نه اولاجى، ديلز كندى توپراغنى كندى قوليله ايشله مش اولورده بزه بر كوب بيك قالديران چفتجيلر قادار قازانيرز، خيرلر كورورز.

كريسى كله جك

اسپارطلى

حقى

امير عبدالرحمن خان

مابعد:

شيخ مير خانى عمجه مله برابر كابله بيراقش و كنديم ۹,۰۰۰ بياده وسوارى ايله اوتوز طوپ آله رق يوله چيقمشدم. محمد رفيق خان ده يانمده اولدينى حالده (غزنين) ده كلك. (نظر خان) قلعه قايسىنى قابامش ومتين استحكاملر يامشدى. واقعا قلعه نى محاصره ايتدم. لكن كوچوك قاطر طوپلر قلعه ده كى استحكاملر قارشى ايش كورده ميوردى

[۱] طين، ۱۶، تيرين ثاني ۳۲۷، نومرو ۱۱۶۵

— طوپ سنی ایشیدنجه تفنگ آتشنه باشلايك، قومانداسنی ویردم . سواریلرده : یاواش یورویك . دیدم .

وقتاكه دشمن مغاره‌نك آغزینه تقریبايتدی . طوپلری قارشیلرینه تعیبه ایله یه‌رك آتش ایتدیردم . مغاره‌ده کی پیاده‌لرده تفنگ انداختنه باشلادیلر . نتیجه‌ده دشمندن بیک دانه‌سی یره سه‌ریلدی ، بقیه‌سی‌ده خائفانه صاووشدی . لکن براز صوگرا اعاده‌جسارتله بزی تعقیبه باشلادیلر و برمدت آرقه‌مزدن کلیدیلر . بن سواریلرمدن بیک کیشی‌یه امر و یروب بونلرک اوزدرینه حمله ایتدیردم . ۱۵۰ دشمنی اسیرآلقله تأمین غلبه ایله‌دیلر . اسرای زرده چاغیروب :

— هادی کیدك ، بنم منتظم عسکرمله باشه چیقاماياجغنی امیرکزه اخبار ایدك . دیه‌رك صالحیوردم . متشکراً کیتدیلر . فقط یولده‌برطاقم عجزه‌ی اولدوروب باشلری افغان عسکرینك ! دیه ، امیرشیرعلی خانك حضورینه کورتوردیلر . امیرك اظهار من و مسار ایله‌دبکی صیراده مقتو . لینك ولیلری کلوب سواریلرک مظالمندن شکایت ایتدیلر . امیر ، عسکری قوماندانی جاب ایله حقیقت حالی صورتدی . قوماندانده :

— نه‌یایلم ؟ عبدالرحمانك عسکريله حرب ایتك مشکل . اکر میدان محاربه‌سی یامش اولسه‌یدق اطرافلرینی آلیر و صحنه‌ متاتلده مظهر قالدردق دیدی .

امیر شیر علی خان ، بونك اوزدرینه غزیننه کیدوب دزت کون اوطوردقدن و پدرمی قلعه داخلنده اسیر اولارق بیراقدقدن صوگرا سید آبا‌ده کادی . بن ایسه سید آبا‌ده محکم برمحله اوردو قورمش و طوپلری حاکم ته‌په‌له وضع و بقیه ایله بکا ذخیره فروختندن استنکاف ایله بن (انچی) قلعه‌سنی یغما و یکریمی کونلك اذواق تدارك ایتدیرمشم .

امیر شیرعلی خان ، یکریمی بش بیک عسکر و الی طوپله بزم سپرلر قارشیننده موقع طوتمشدی . معیتده‌کی قوت ایسه یدی بیک نفری کچمیوردی . بر آرز صوگرا محاربه باشلادی . طوپلرک دومانی عادتاً اورتانی قارارتدی . صباح‌دن اوکله‌ی دزت ساعت کچه‌سیه قدر سورن بو حرب ، بزم طرفك غلبه‌سیله نتیجه‌لندی . واقعا عسکرمدن ایکی بیک آیشی مقتول و مجروح اولمشدی ، لکن قارشى طرفك ضایعاتی بونك اوج منی ایدی .

مظفرتمرك تحققی اوزدرینه بر سوارى مفرزه‌سی ترتیب ایله کابله کونده‌رمك و اوراده محبوس بولونان پدرمی تخلص ایله‌مك ایستهدم . فقط کابله‌ک عسکر ، بزم غلبه‌مزی خبر آلینجه سواریلرمدن اول‌داورائمش و پدرمی کمال اعزاز ایله محبوسدن چیقارمشدی ، حتی اونکله برابر (سردار محمد سرورخان بن سردار محمد اعظم خان) (سردار شاه نوازخان) (سردار اسکندرخان و عجمه‌سی) کی محبوسین‌ده رها بولمشدی .

امیر شیرعلی خان غزین قلعه‌سنك بزم المزه‌سکیدیکنی کورونجه قندهاره طوغری قاچدی ، سوارى عسکری‌ده — که اوجه پدرمک میینده‌ایدی — امیرك انهرامی اوزدرینه بزم مراجعت ایلادی . بو حربه ابتدا ایتزدن اول معاونتزه کله‌سی ایچین کابله‌کی عجمه‌یه

بن‌ده فائده‌سز یره بارود و کولله صرفیه بهوده مصرف اختیارینی موافق کورمه‌دم . زیرا جبجخانه‌م پك چوق دکاسی . بناء علیه آتشی کسیدردم . بوندن ماعدا قلعه‌ده‌کی محصورین ، هرکون امیر شیر علی خانك « یاقینده قرق بیک عسکرله امدادکزه کلیورم » دینه واقع اولان اخباراتندن قوت قلب اکتساب ایدیوردی . شوحال‌ایله‌اون برکون کچدی . امیر علی خانك غزیننه برمزول قدر یاقلاشدیغی‌ده خبرآلیندی . بوعسکر ، معلم و منتظم اولوب فرق بیک مقدارنده ایدی .

بوخبری آلینجه محمد رفیق خان ایله بالما کره عسکرمنك بوقدر مهم برقوتله باشه چیقاماياجغه قرار ویردك . بن :

— طار بوغازده بوصویه کیروب اورادن مقابله ایدم . دیدم . رفیق خان اولاً بوکا :

— عسکری کری‌یه چکه‌جك اولورسه‌ق بلکه فرارایدنلری بولنور . دیه اعتراض ایتدی . فقط بن اعتراضی مدلاً رد ایتدم و :

— بنم عسکر ، اوصورتله تربیه ایدیشدرکه بن زرده بولونورسه‌م اولنرده اوراده طورور . دیدم .

بونك اوزدرینه (سید آباد) دره‌سنه کیتدك و کیجه وقتی واصل اولدق . بوراسی طار بر بوغاز اولوب اطرافنده کوچوك کوچوك تپه‌لر واردی .

بزم حرکتی متعاقب امیر شیر علی خان ، هرات وقندهار سواریلرندن اون بیکی اوزریمزه صالیدردی . بوسواریلر ، بزم عسکرک ایلری قاره‌غولنی تشکیل ایله بن آلتی یوز نفره باله‌جوم مصادمه‌یه باشلادیلر . بزمکیلر دلیرانه جنك ایتکله برابر یاواش یاواش کری چکیلیدیلر . ایچلرندن بری کلوب وقعه‌ی بکا خبر ویردی . درحال نظامیه‌دن ایکی طابور پیاده سوق ایلدم . بونلر بغته وارد اولوب طوپلو برحاله بولونان دشمن سواریلرینه آتش آچینجه بریکلر دایانامیوب قاچدیلر . بزم پیاده‌لرده مظهر و مفتنم اوله‌رق عودت ایتدیلر . هپ برلکده سید آبا‌ده واصل اولدق .

امیر شیر علی خان ، عسکرینك هزیمتی ایشیدنجه اولکی قدر برقوت داها بوللادی . ایکنجی فرقه کلوب ده میدانده کیمسه‌ی بولاماينجه دوندیلر و ، بنم ، عسکرک کثرتندن چکینوب محاربه‌دن صرف نظر ایله‌مش اولدیغنی امیره سوله‌دیلر .

امیر ، بومژده اوزدرینه تفنگلر آتیلما‌سی و شتاك یاپیلما‌سی ایچین امر ویردی . بنی طوتوب اسیر آلمالری ضمننده سوارى عسکرینی تعقیبه چیقاردی .

اوکله‌یه اوج ساعت قاله (تکاور) جزارنده ایدك که بوسواریلر ، بزه یوروش ایتدیلر . بن دورت طابور پیاده ، اون ایکی قاطرطوپ ایله اموال واشیا آرقه‌سندن کیدیوردم . سردار محمد رفیق خان بر طابور عسکرله صاغ طرفدن ایلرولبور ، جنرال نصیرایله عبدالرحیم‌ده اوردونك ایلریننده بولونویوردی . دشمن سواریلری یاقلاشینجه بن برطابور پیاده عسکرینی بولک کینارنده واقع بویوک بر مغاره‌په کزلهدیم و :

یازمشدم . مکتوبی آیینجه کلدی، لکن محاربه به قاریشهادی ، اوزاقده طوروب تماشا ایله اکتفا ایله دی . اوغلی محمد عزیز خان ایسه اون یدی یاشنده برکنج اولدینی حالده یانی باشنده جنک ایدیوردی . عقیب فتحده بدرمدن تهنیت ظفری حاوی بر مکتوب آلدیم . درحال جواب تحریریه زیارتنه کاک ایچین اذن ایستدم . پدرم تکرار بر مکتوب کونده دروب « سز عسکرک باشندن آیرلایک . بن اورایه کله جکم » دیدی . بزم عسکر، درت کون قدر امیر شیر علی خانک خزینه و اموالی یغما ایله مشغول اولدی . بشنچی کونی پدرم ورود ایتکله تکمیل عسکرله برابر استقباله چیقدم و آتدن اینوب خاک باینه یوز سوردم . جناب واهب الاله تکرار تکرار عرض شکران ایله دم .

ایرتسی کونی امیر شیر علی خانی تعقیب ایتک ایچون هرات طرفنه عزیمتم قرارلاشدی . پدرم ده بنم غیوبتمده امور اداره به باقاسنی قبول ایله دی . لکن عمجهم بوکا معترض بولوندی . بنم جانم صیقیلدیغندن کندیسنه :

— مخاطرات حریه دن چکینیورسه کز امیر شیر علی خانک اسارتندن صوکر ا بکا التحاق بویورک . دیدم . فقط عمجهمک سوزلری پدرم ده قاندردینی ایچین هپ برلکده کابله کیردک .

اهالی ، استقبالمزه چیقوب عرض احترام ایله دی . دائرة حکومته کیروب پدرم نامنه خطبه اوقوتدق . رؤسای بلده کلوب بروجه آتی پدرمه تبریک و تهنیه ایتدی :

— امیر دوست محمد خانک بالاستحقاق وارثی بولسان سزک کبی بر ذاتی کمال اشتیاق ایله حکمدار اغمره قبول ایله دک . ذاتاً امیر شیر علی خانک سلطنتنه مائل دکلدک . چونکه بر قارده شنی اولدورمش ، دیگر برینی یعنی ذات شها متکزی ده — کندیسندن بویوک اولدیغکز حالده — حبس ایتمشدی .

§

یاز کونلری انتظام و آسایشه کچدی . پدرم ، امور حکومتله اوغراشیوردی . عمجهم له بنده عسکرک تعلیم و تنظیمنه چالیشیوردق . صوک بهار ابتداسنده پدرم :

— شیر علی خان حاضر لامش ، کابله طوغرو یورویه جکمش . دیدی .

— چکنکی مظفریتدن صوکر اونی تعقیمه مساعدده بویورمش اولسه یدیکز شیمدی بویله بر حرکته قدرت بولامازدی . جوابی ویردم . پدرم :

— قاچ کونه قدر حرکته مهیا بولوناییلرسک ؟ دییه صوردی .

— بواشی اوتهدن بری دوشوندیکم وعسکری اوکا کوره حاضر بولوندردیم ایچین امر ایدرسکز بوکون یوله چیتا بیلیرم . دیدم . پدرم تعجب ایدرک :

— افغان عسکرینک شو صورتله حاضر بولونماسی ایلک دفعه واقع اولاجقدر . تقدیرنده بولوندی .

— اوغلمله برابر کیتک ایچین سزک عسکرده حاضر میدر ؟ دییه صوردی . — چادردن باشقه حاضر برشیئمز یوق . عسکرک بوسفره چیقماسی ایچین بر آی لازمدر . جوابی ویردی . بن بوکاده راضی اولدم و :

— سزی غزیننده بکله یم . دیدم . بعده پدرمک الی اوپهرک غزیننه متوجها حرکت ایتدم . اوراده یکر می کون بکله دکدن صوکر ا امیر شیر علی خانک (کلات غلیجانی) یه کلدیکی خبر آلدیم . پدرمه بر عریضه تقدیمیه « عمجهمک معیننده اوچ بیک نفر سواری وارددر . بوقدر آزر قوت بنم عسکر می مطلق بیراقدقن ماعدا کفایت ده ایتیه جکدر . چونکه بنم ده رفاقمه درت بیک سواری بولونویور . عمجهم دهاها زیاده آغیر داورانا جتسه باشقه بر سواری قوتی ترتیب ایدرک یوللایکز » دیدم و (مقر) ه عزیمت ایچین یوله چیقدم .

امیر شیر علی خان ، حرکتدن خبردار اولارق (کلات) ی تحکیم واوراده توقف ایتدی . بن ، اون ایکی کون ده (مقر) ده بکله دکدن و عمجهمک ورودندن امید کسدکدن صوکر ا کلاته طوغرو حرکت ایله دم . مواصلتمزک ایرته سی کونی امیر شیر علی خان ، (شاه پسندخان) و (فتح محمد خان) ک قومانداسنده اولاق و بزم اوردونک اطرافنه هجوم و یغما کرک ایتک اوزره اون بیک سواری سوق ایله دی . بو سواریلرک ، اوردودن بر بوچوق فرسخ اوزاقده بوصویه کیرمش اولدقلرینی خبر آلدیم . (بونکک) چشمه سنه کلزدن اول ده بونلرک اسکی بر قلعه داخلنده کیجه یی کچیره جکارینی اوکره ندیم . آلدیغم خبرلر اوزره رینه بیک نفر نظامیه پیاده سی ، بیک نفر درانی سواری می ، ایکی طابور پیاده و آلتی طوب ایله جنرال نصیر و عبدالرحیم خانلری (شبخون) یایقی اوزره کونده دردم . شبخون یایلدی : اوچیوزی مقتول ، بیکی اسیر اولدقن صوکر ا دشمن بوزولدی . بزم طرفدن یالکیز بر مقتول واردی . چونکه دشمن بردنبره باصدی رلدینی ایچون محاربه به وقت بولامامشدی . اسیرلری غزیننه یوللادم . امیر شیر علی خان بوهزیمتدن فنا حالده صیقیلوب اون برکون قدر حربه باشلایامادی . بومدت ظرفنده ده پیاده و سواریلرله عمجهم ورود ایتدی .

مترجمی

طاهر المولوی

قوت

عالم اسلام ایچون بر درس انتباه

مسلمان قرده شلر !

بو مقاله به ، دها دوغریسی بو موعظه به هر برکله سی دنیا و آخرنده